

STRUCTURILE INFORMATIVE CU ATRIBUȚII ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII VS. STRUCTURILE DE DECIZIE

*Asist. univ. drd. Sorin Adrian Ciupitu¹, Dr. Samer Al Homsî²,
Dr. Silvia CODREANU (HOHAN)³*

Rezumat

Necesitatea constituirii și funcționării unui sistem de informare a oricărei structuri de decizie aparține, implicit, procesului decizional. Pe lângă fluxul general de date și informații, pe care orice structură de decizie îl are în mod firesc, datorită rolului și statutului său social, anumiți beneficiari cu rol de decizie asupra destinului țării au nevoie și de alte date și informații cu caracter confidențial sau secret.

Cuvinte cheie: *activitatea informativă, structuri de decizie, obiective, decidentul, securitate națională.*

1. INTRODUCERE

Sistemul de informare cu asemenea caracter este constituit și format de structurile informative cu atribuții în domeniul siguranței naționale, care au rolul și statutul social adecvat cerințelor de cunoaștere secretă și de informare asupra stării de siguranță națională și, implicit, asupra securității naționale. În acest sens, aceste structuri asigură datele și informațiile, cu caracter secret, necesare stabilirii unei politici și a unor strategii, interne și externe, care să vizeze, cu precădere, promovarea interesului național și racordarea acestuia la exigențele impuse de integrarea în structurile politice economice și militare euro-atlantice.

Gradul de dificultate și complexitatea abordării acestei teme presupun o analiză profundă a celor două structuri (informative și de decizie), având ca principală susținere *cibernetica informativă*, în subsidiar *teoria informației* și *teoria artei militare în domeniul informațiilor* (figura 1).

Datele și informațiile furnizate de *activitatea informativă* trebuie să conțină *descrierea stării de siguranță națională* (stabilitatea, echilibrul și legalitatea acesteia) și să prezinte *natura și caracterul disfuncțiilor, vulnerabilităților, amenințărilor și pericolelor la adresa apărării, ordinii publice, securității și siguranței naționale.*

Caracterul veridic și oportun al informației trebuie să se regăsească în *operativitatea și corectitudinea deciziei*, în raport cu valoarea, locul și rolul datelor și informațiilor în procesul de elaborare a deciziei specifice beneficiarului cu rol de decizie în raport de statusul său social.

¹Universitatea Crestina „Dimitrie Cantemir”, Bucuresti, E-mail: ciupitu.sorin@yahoo.com

²Universitatea „Valahia” din Târgoviște, E-mail:sameralhomsî@yahoo.com

³Universitatea „Valahia” din Târgoviște, hohan_silvia@yahoo.com

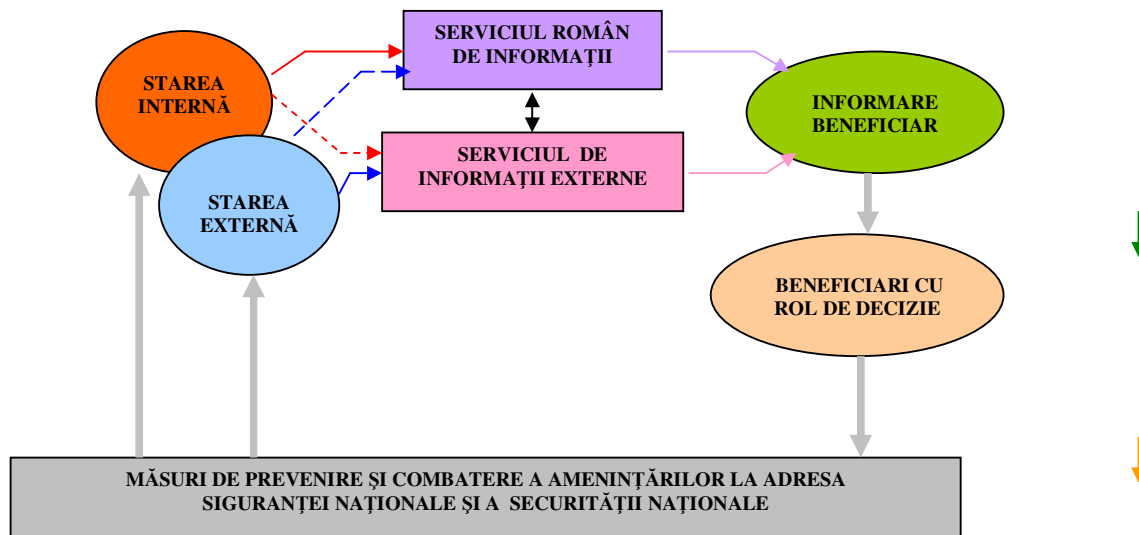

Fig.1 – Cibernetica informativă

Pentru activitatea informativă un rol esențial îl are cunoașterea statusului și rolului social al beneficiarului. De remarcat faptul că toți beneficiarii cu rol de decizie în stat conduc instituții ale căror funcții sunt stabilite prin Constituție sau prin legi organice. Cunoașterea organizării și funcționării acestor instituții – *funcția de decizie* (funcția de transformare a informației de intrare în comandă) – reprezintă o sarcină de bază pentru analiștii de informații.

Folosirea informațiilor obținute prin canalele analizate în cadrul operațiilor strategice, trebuie să vizeze, în principal, acele elemente care definesc *starea de siguranță națională* (stabilitatea, echilibrul și legalitatea) și *natura disfuncțiilor, vulnerabilităților, amenințărilor și a pericolelor* la adresa ordinii publice, apărării și securității naționale, precum și siguranței naționale.

Ca urmare, cei care furnizează „materia primă” pentru decident trebuie să fie specialiști, am putea spune experți sau diagnosticieni ai realității social-politice, să cunoască atât domeniul informativ-contrainformativ, cât și pe cel al științei și artei militare (conducere-cooperare-acțiune), pentru a asigura eficiența activității celui care decide și a eficacității acesteia.

Majoritatea șefilor de state și de guverne au ca prioritate înscrisă pe agenda de lucru identificarea factorilor de risc politico-militari și social-economici, atât locali cât și internaționali.

Activitatea informativă – cu componentele sale: *cercetare, spionaj, contrainformații, protecția informațiilor*, contribuie la prevenirea pericolelor orientate împotriva ordinii publice și a securității statului. Ca urmare, informațiile furnizate de structurile informative cu atribuții în domeniul siguranței naționale către beneficiari, pot ajusta politica și strategia de prevenire, de protecție și alertare prin mijloace pașnice – *diplomatie* și pot permite adoptarea unor decizii de planificare a măsurilor de prevenire sau combatere a amenințărilor la adresa siguranței naționale sau, în cel mai rău caz, de diminuare a efectelor manifestării acestora.

În condițiile noii revoluții informaționale (tehnologia informației, evoluția hard și software), sistemele de conformare au căpătat un rol deosebit de important, producând schimbări radicale în domeniul înzestrării armatei, al stabilirii și planificării obiectivelor oricăror forme de luptă, legilor și principiilor luptei armate, în general al regulilor de desfășurare a războiului.

Informația și-a sporit rolul de prevenire a conflictelor majore, prin amplificarea procesului de decizie. În actuala conjunctură politico-economică, socială și militară, informația are pentru beneficiar o valoare practic-aplicativă, datorită caracterului său operativ și oportun.

2.FURNIZORII DE INFORMAȚIE

Pentru un factor de decizie, crearea unui sistem propriu de informare reprezintă una dintre cele mai grele probleme. În foarte multe cazuri conducătorii unor instituții preiau numai **sistemul informațional** al acelei instituții, eventual își mai asigură o informare din *sursele oficiale, oficioase sau publice (mass-media)*. Beneficiarii informației cu caracter secret au asigurat, prin lege, pe lângă celelalte sisteme informaționale, și un **sistem informativ**.

Potrivit *Legii privind siguranța națională a României*, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr.163, sub nr.51 din 29 iulie 1991, art.6, *organele de stat cu atribuții în domeniul Siguranței Naționale* sunt:

- Serviciul Român de Informații (SRI), Serviciul de Informații Externe (SIE), Serviciul de Protecție și Pază (SPP);
- Structuri interne de informații specializate din: Ministerul Apărării Naționale, Ministerul de Interne și Reformei Administrației (M.I.R.A.), Ministerul Justiției.

Referitor la activitatea de informații, prevederile art.6 și 8 alin.1 din Legea siguranței naționale delimitează competențele organelor de stat specializate în materie de informații, astfel:

- Serviciul Român de Informații – îndeplinește un rol multiplu: informații interne, contrainformații și protecția informațiilor;
- Serviciul de Informații Externe – este instituția specializată în obținerea din afara țării a datelor cu privire la siguranța națională.

Activitatea de informații, precum și misiunile acestor instituții se organizează și se stabilesc în raport cu amenințările la adresa Siguranței Naționale a României.

Totodată, aceste instituții cu atribuții specifice se organizează și funcționează potrivit legii și se finanțează de la bugetul administrației centrale de stat, iar activitatea lor este controlată de parlament.

3.ACTIVITATEA INFORMATIVĂ ȘI ROLUL INFORMAȚIEI ÎN CADRUL ASIGURĂRII INFORMATIVE A BENEFICIARULUI

Activitatea informativă, conform literaturii de specialitate, este definită prin cele trei dimensiuni ale sale, și anume: *informații, contrainformații și dezinformare*.

Activitatea de **informații**, respectiv de **spionaj**, se referă la acea activitate informativ-ofensivă, care are drept scop cercetarea în ascuns a unui stat țintă pentru a-i cunoaște informațiile pe care acesta le protejează.

Activitatea de **contrainformații** vizează acea activitate informativ-defensivă, care are drept scop protecția datelor, cunoștințelor și valorilor care au importanță pentru adversar.

Activitatea de **dezinformare** reprezintă acea acțiune continuă sau intermitentă, ofensivă și defensivă, prin folosirea oricărui mijloc, ce constă în inducerea în eroare a unui adversar sau favorizarea subversiunii în rândurile acestuia, în scopul de a-l slăbi.

Legea siguranței naționale și regulamentele militare nu definesc *activitatea informativă*. În acest caz există numeroase abordări teoretice referitoare la activitatea informativă.

O definiție reprezentativă despre **activitatea informativă** este următoarea: *reprezintă un proces sistemic, organizat și continuu, desfășurat în baza unor norme, executat, în principiu, în secret, pentru a se procura, prelua și difuza informații necesare conducerii militare, pentru*

*construirea de decizii (directive), estimărilor de avertizare și formulării unor amenințări privind apărarea națională.*⁴

Această definiție cuprinde și formele referitoare la planificarea, controlul și coordonarea muncii informative și de redactare a documentelor de acest fel.

Informația, într-un stat de drept, este obținută, stocată și valorificată, în principal, de instituțiile de stat cu aviz în aria Siguranței Naționale (cunoscute, în general, ca servicii secrete), numite în continuare „furnizor”. De aceste informații beneficiază doar instituțiile acreditate de către furnizor prin Legea Siguranței Naționale, numite în continuare „beneficiar”.

Pe traseul amplu al circulației informațiilor de la furnizor către beneficiar, conform reglementărilor în vigoare, se impun și anumite mecanisme eficiente de comunicare și consultare cu societatea civilă din România, totul pentru evitarea lipsei de comunicare cu aceasta din urmă, una din principalele surse de informație.

4.OBIECTIVE

Principalele obiective sunt:

- Dezvoltarea componentei de relaționare cu autorități publice și organizații neguvernamentale active în domenii care compun problematica de securitate și stabilitate.
- Identificarea unor formule concrete de transfer de expertiză din sfera societății civile către serviciile de informații, în domeniile de interes pe care societatea civilă le asociază conceptului de siguranță națională și modului în care se realizează siguranța națională.
- Promovarea în societatea civilă a specificului, legitimității, legalității și importanței publice a activităților de siguranță națională.
- Identificarea intereselor, a spațiilor comune de analiză și dezvoltare a unor proiecte de consultare, dialog sau dezbateri cu mediul instituțional public și organizații neguvernamentale interesate de domeniul siguranței naționale.
- Transferul mesajului instituțional și promovarea activităților dedicate educației de securitate în sfera legislativului, executivului și societății civile.

5.KNOW-HOW

În context, activitatea specialiștilor Serviciului Român de Informații (cel mai implicat serviciu în planul expus anterior de colaborare cu societatea civilă) din cadrul *Departamentului de Legătură cu Autorități Publice și Organizații Neguvernamentale* vizează:

- organizarea de evenimente instituționale care să valorifice preocupările Serviciului Român de Informații pentru implementarea sarcinilor ce îi revin în calitate de coordonator al problematicii de securitate, precum și a documentelor euro-atlantice;
- susținerea intereselor instituției, cu prilejul participării la seminarii, dezbateri, mese rotunde, conferințe, cu reprezentare națională și internațională;
- medierea intereselor societății civile în raporturile cu Serviciul Român de Informații;
- asigurarea transferului know-how, precum și a feed-back – ului instituțional către organizațiile neguvernamentale cu expertiză națională și internațională pe domeniile de interes comun;
- încurajarea participării experților Serviciului Român de Informații la cursuri de specializare oferite de organizațiile neguvernamentale cu preocupări în domeniile de activitate relaționată cu siguranța națională (prevenirea conflictelor, avertizare timpurie, managementul de proiect, prezentarea instituțională, tehnici de prezentare: comunicare, imagine, relații publice, drepturile omului);

⁴ PETRESCU, S., *Informațiile a patra armă*, Editura MILITARĂ, București, 1999, p.143

- promovarea la nivelul unităților Serviciului Român de Informații a proiectelor de succes.
- Tipuri de activități:*
- seminarii;simpozioane;sesiuni de comunicări;dezbateri;consultări;mese rotunde;reuniuni de lucru;conferințe;competiții.
- Instrumente de comunicare:*
- publicații proprii;articole de promovare în publicații de specialitate; expuneri; prezentări tematice; pliante; broșuri; studii; cercetări.

6.CONCEPTUL DE INFORMAȚIE

Conceptul de informație este extrem de complex și diversificat. Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române, „**informația** este o comunicare, veste, știre, lămurire, indicație asupra unei persoane sau a unui lucru; fiecare dintre elementele noi, în raport cu cunoașterea prealabilă cuprinsă în semnificația unui simbol sau a unui grup de simboluri”⁵.

Karl von Clausewitz, referindu-se la informațiile pe timp de război, le definește astfel: „prin termenul de informații desemnăm totalitatea cunoștințelor pe care le avem despre inamic și țara lui, adică baza tuturor propriilor noastre idei și acțiuni”⁶.

Într-o altă interpretare, informația poate fi definită ca fiind „produsul rezultat din colectarea (culegerea), evaluarea, analiza, integrarea și interpretarea tuturor datelor, faptelor disponibile care privesc unul sau mai multe aspecte ale altor națiuni sau zone de operații (de acțiune), care sunt imediat sau potențial importante pentru planificarea unor activități imediate sau ulterioare”⁷.

7.TIPURI DE INFORMAȚII

La nivel strategic, beneficiarii de informații, cu precădere decidenții din domeniul politic, economic, militar, au nevoie de informații, pe anumite profiluri, în baza cărora să elaboreze politica și strategia domeniului pe care-l coordonează⁸.

- **Informațiile politice** - cuprind pe cele referitoare la politica externă și cea internă.

- **Informațiile din domeniul militar** – includ pe cele care se referă la mărimea, capacitatea și gradul de operativitate al forțelor militare, tăria și gradul de tehnicitate al armatelor, dispunerea acestor forțe, la negocierea și supravegherea acordurilor militare etc. Aceste informații pot fi *strategice* când sunt utilizate pentru formularea planurilor militare la nivel de politică națională și internațională, sau *tactice*, necesare comandamentului operațional în fundamentarea deciziilor pe câmpul de luptă.

- **Informațiile din domeniul socialului** – privesc relațiile de grup din cadrul unei națiuni, modul cum aceste relații influențează politica internă și externă a statului, problemele legate de existența naționalităților.

- **Informațiile din domeniul economicului** – au ca obiective capacitatea de import-export a unui stat, programele lui de dezvoltare economică, prețuri, producție, consum, politică fiscală și monetară etc.

- **Informațiile din domeniul tehnico-științific** – se referă la dezvoltarea tehnică din sectoarele civil sau militar ale unui stat, capacitatea economiei acestuia de a înzestra armata, posibilitatea de a asimila tehnologii ori realizări tehnice cu caracter de noutate în anumite sectoare vitale ale cercetării, strategia de dezvoltare a armamentelor, folosirea și extinderea tehnicii de calcul prin informatizare ș.a.

⁵ DICȚIONARUL EXPLICATIV AL LIMBII ROMÂNE, Editura ACADEMIEI ROMÂNE, București, 1998

⁶ KARL von KLAUSEWITZ, *Despre război*, Editura MILITARĂ, București, 1982, p. 102

⁷ RICHELSON, J., *The U. S. Intelligence Community*, Ediție 1995, New York, Westview Press, Boulder – San Francisco - Oxford

⁸ PETRESCU, S., *Informațiile a patra armă*, Editura MILITARĂ, București, 1999, p.146-147

• **Informațiile din domeniul mediului înconjurător** – sunt necesare pentru adoptarea unor decizii atât de fezabilitate și de planificare a operațiilor militare, cât și pentru sprijinul operațiilor de cercetare. În acest sens, trebuie avute în atenție starea vremii, climatul, diferite tipuri de boli specifice, condițiile de suprafață și din interiorul oceanului, terenul și efectele gravitației Pământului etc.

8.ACTIVITATEA DE CĂUTARE, CULEGERE, OBȚINERE SAU COLECTARE DE DATE ȘI INFORMAȚII

Activitatea specifică trebuie să se bazeze pe respectarea celor mai importante principii ale muncii informative care, în principal, trebuie să urmărească unele considerente⁹ :

- Fiecare principiu trebuie să aibă o mare însemnătate și o largă aplicare.
- Principiile trebuie să aibă caracter de generalitate.
- Formulările principiilor trebuie făcute astfel încât să fie înțelese.
- Formulările trebuie să evite terminologii savante, complicate.

Principiile muncii informative pot fi clasificate, având la bază: scopul, definirea noțiunilor, exploatarea surselor existente, dezvoltarea însemnătății faptelor, stabilirea cauzei și efectului, luarea în considerare a caracterului național al poporului, determinarea tendinței de dezvoltare, gradul de veridicitate, concluzii.

Principiile muncii informative ale structurilor noastre de informații, conform doctrinei noastre naționale, sunt următoarele:

- principiul libertății de acțiune;
- principiul fidelității;
- principiul compartimentării;
- principiul conspirativității;
- principiul continuității;
- principiul unității acțiunilor informative;
- principiul muncii în obiectiv;
- principiul legalității (legitimității);
- principiul cooperării și colaborării neîntrerupte;
- principiul finalității.

Căutarea, culegerea, obținerea sau colectarea de informații necesită *mijloace specifice muncii informative*, dar cu particularitatea că informațiile obținute vor fi dirijate, în vederea analizei și exploatării lor, către decidenți (beneficiari) în raport de rolul și statusul lor social.

În termeni profesionali se operează cu *obiectiv* și *date operative*.

Din obiectiv se caută, culeg, obțin sau colectează date și informații (date operative) necesare decidenților. Din punct de vedere al activității informative, obiectiv poate fi orice loc ce conține informații, de orice fel, nu numai secrete, accesibile doar cu mijloace prin care se realizează activitatea. Obiectivul poate fi reprezentat de o zonă de acțiune, o țară sau chiar un continent sau o arie geografică foarte întinsă.

Datele și informațiile (datele operative) despre orice zonă de acțiune sunt acele date care se colectează în scopul elaborării unui plan. Ele vizează, în principal, următoarele aspecte: date care caracterizează zona de acțiune, sociologice, politice, demografice, religioase, psihologice, economice, sanitar-veterinare etc., elemente topografice ale terenului, climă (precipitații atmosferice, temperatură, umiditate relativă, mișcări ale aerului, vizibilitate) și altele, iar despre inamic și cele despre trupele proprii se referă la: compunerea acestora (identitatea, tehnica militară și tipul de organizare), capacitățile speciale, dispunerea forțelor și

⁹ PETRESCU, S., *Informațiile a patra armă*, Editura MILITARĂ, București, 1999, p.148-151
PLATT, W., *Strategie Intelligence Production*, New York, 1957

mijloacelor, acțiunile recente și cele în curs de desfășurare, gradul de suport logistic, particularitățile care vor influența eficiența acțiunilor acestora.

9.SURSELE DE INFORMAȚII ȘI FLUXUL INFORMAȚIONAL

Pentru a obține date și informații trebuie să se utilizeze mijloace care trebuie exploatate conform unor reguli și criterii de utilitate, specifice activității informative. Aceste mijloace sunt **sursele de informații**, care pot fi clasificate astfel¹⁰:

- a) Surse publice de informații;
- b) Surse oficiale și oficioase de informații;
- c) Surse umane secrete de informații (HUMINT) *.

Rolul principal în activitatea de informații îl au ofițerii de informații și contrainformații, atașatii militari, precum și ajutorii acestora, furnizorii de informații sau agenții de informații.

Structura surselor umane secrete este, în principiu, formată din:

-informatori ocazionali;agentul de informații;agentul de influență;agentul de investigații;agentul de legătură;agentul de sprijin;dizidenții și emigranții; transfugii;călătorii, delegații, turiștii etc.

- d) Surse tehnice secrete:

-supravegherea foto-video (PHOTOINT);cercetarea radioelectronică; investigația și supravegherea;interceptarea și decodificarea;baza informativă de date.

- e) Procesarea corespondenței;
- f) Schimbul de informații;
- g) Rețeaua de informații.

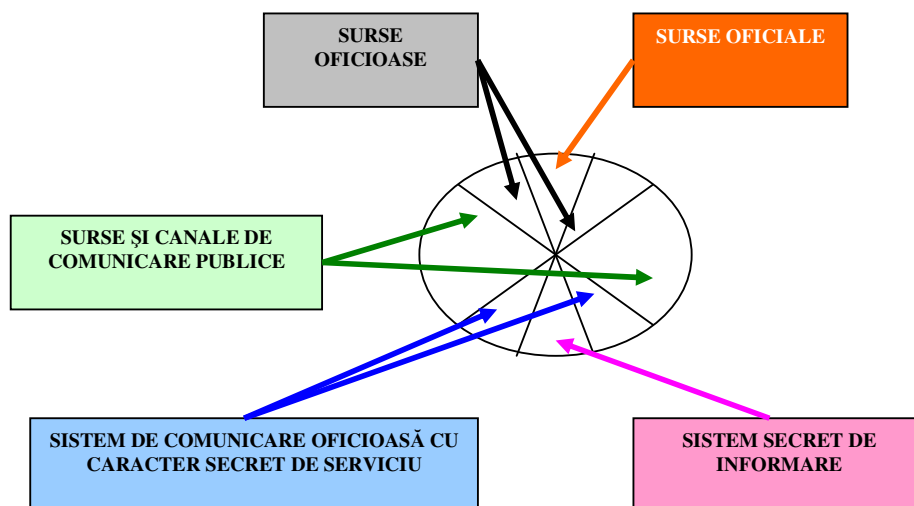

Fig. 2 – Fluxul informațional în procesul elaborării, adoptării și transpunerii în practică a deciziei

În figura 2 se prezintă ponderea cantitativă pentru fiecare tip de sursă (canal) de comunicare.

¹⁰ PETRESCU, S., *Informațiile a patra armă*, Editura MILITARĂ, București, 1999, p.152

* HUMINT, Human Intelligence, informații obținute prin surse umane

10.COMPETITIVITATEA ȘI CALITATEA PRODUSELOR NAȚIONALE DE SECURITATE ȘI ROLUL LOR ÎN EXERCITAREA CONDUCERII.PRODUSELE NAȚIONALE DE SECURITATE

Comunitatea serviciilor de informații produce o mare cantitate de diferite tipuri de informații, cum ar fi: informații curente, estimări, analize, rapoarte.

Ca urmare, *informația confidențială sau cu caracter secret* se suprapune peste *fluxul de informații ale sistemului propriu* (instituțional sau politic) sau pe *canalele surselor publice* (mass-media), astfel încât acestea trebuie să nu aibă un conținut redundant. Această cerință implică o analiză foarte atentă a conținutului informațional cu caracter confidențial sau secret pentru a putea delimita *natura și conținutul* acesteia față de celelalte tipuri de informații.

Sistemul de conducere (decidentul) ar dori ca *serviciile de informații* să asigure:

- să cunoască *intențiile adversarului* (dușmanului sau prietenului) – dar are un *sistem de diplomați*, eventual *ziariști acreditați* de la agenția națională de presă!

- să cunoască *ce se întâmplă în cadrul sistemului condus* – dar are un *sistem ierarhic de conducere!*

- să cunoască *păreră publicului asupra activității sale sau a sistemului pe care îl conduce* – dar are *mass-media!*

- să cunoască *efectele perverse ale unor decizii pozitive* – dar are *sistemul ierarhic și mass-media!*

În raport cu nivelul de pregătire al decidentului (manager) acesta poate avea și alte cerințe proprii, în limita utilizării lor în interesul statului și rolului social pe care îl are ca factor de decizie în stat.

REMARCĂ – *Orice dorință informațională proprie, pe care un factor de decizie în stat o solicită unor servicii de informații, care prin conținutul informațional prezintă un caracter de interes personal, devine periculoasă – satisfacerea acesteia indică formarea unui dictator!*

Analiza comparativă relevă faptul că (figura 3):

-sistemele de informații deschise furnizează informații în timp real sau ulterioare producerii evenimentului sau fenomenului (calea feed-back informațional), pe când

-sistemele de informații furnizează informații înaintea producerii evenimentelor sau fenomenelor (calea forward)

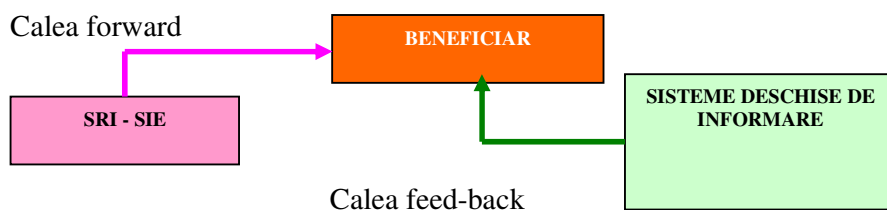

Fig. 3 – Modelul de furnizare a informațiilor

Structurile de informații procesează informații și sinteze informative destinate fundamentării unor măsuri reale de *prevenire a surprinderii strategice* în situații complexe date.

În România, comunitatea informativă își construiește acest mecanism informațional pe bază de norme, îi stabilește fluxul, pornind de la cea mai simplă *sursă de informații* și până la *sinteza informativ-operativă*, de care beneficiază cei în drept sau până la *raportul de stare a națiunii*, prezentat Parlamentului.

11. INFORMAȚIA ȘI COMUNICAREA, ROLUL LOR ÎN EXERCITAREA CONDUCERII

Sistemul informațional trebuie *condus și perfecționat* cu aceeași rigoare pe care trebuie să o ai și în conducerea altor structuri organizatorice.

Spre deosebire de alte domenii de activitate, *conducerea* unui sistem informațional este un domeniu particular al teoriei și practicii conducerii.

În funcție de natura conținutului informațional, a cantității și calității informațiilor culese, interpretate, elaborate și prelucrate, depinde arta de a conduce.

Actul conducerii se realizează în triunghiul: **Informație – Decizie – Acțiune**, care poate fi asimilat cu cel al managementului activităților curente: „**Să știi, să vrei, să poți**”.

O conducere eficientă se realizează pe baza deținerii de către un conducător a unui *sistem informațional performant*, cu posibilitatea unei *comunicări pe orizontală și pe verticală*, care să-i furnizeze date într-un volum suficient, cu privire la fapte ce caracterizează procesul, evenimentul sau fenomenul dat.

12. CONCLUZIE

Pentru un factor de decizie este importantă, pe lângă *completitudinea și veridicitatea conținutului informațional* al informației, *oportunitatea informării*. În acest sens, pentru ca informația să se înscrie în exigențele actului de comandă, trebuie *să corespundă unor cerințe și să prezinte interes*: să exprime strictul necesar (să nu fie redundantă); să fie completă, concretă și concentrată; să fie exactă și precisă; să fie recentă și oportună; să fie verificabilă. Informația trebuie exprimată clar și concis, lipsită de ambiguități și date eronate, completă, concentrată și redactată în condițiile impuse de aceste rigori.

BIBLIOGRAFIE

1. DICȚIONARUL EXPLICATIV AL LIMBII ROMÂNE, Editura ACADEMIEI ROMÂNE, București, 1998
2. KARL von KLAUSEWITZ, *Despre război*, Editura MILITARĂ, București, 1982, p. 102
3. NĂSTASE, I., G., *Relația între structurile informative cu atribuții în domeniul siguranței naționale și structurile de decizie*. Prelegere pentru ofițerii de informații, Grădiștea, jud. Giurgiu, 2004 și 2005
4. PETRESCU, S., *Informațiile a patra armă*, Editura MILITARĂ, București, 1999
5. PLATT, W., *Strategie Intelligence Production*, New York, 1957
6. RICHELSON, J., *The U. S. Intelligence Community*, Ediție 1995, New York, Westview Press, Boulder – San Francisco - Oxford